
Hansjörg Küster, *Die Ostsee. Eine Natur- und Kulturgeschichte*, Verlag C. H. Beck, München 2002, ss. 357.

Hansjörg Küster, profesor ekologii w Instytucie Geobotaniki Uniwersytetu w Hanowerze, znany z wielu publikacji poświęconych przyrodzie i jej historii przygotował niezmiernie interesującą książkę oddającą zawile obszary historii naturalnej i kultury Bałtyku.

Zdaniem Badacza Morze Bałtyckie geologicznie jest stosunkowo młode. Przed piętnastu tysiącami lat nie było jeszcze akwenu położonego między Skandynawią, Finlandią, Rosją, Pribałtyką, Polską, Niemcami i Danią. Jest on bardzo mały, stąd też w przeszłości opowiadano wiele rozmaitych anegdot o morskich zatokach. Tym niemniej dla mieszkańców krajów położonych nad Bałtykiem, był on zawsze oceanem, a dokładniej mówiąc morzem.

Można odnieść wrażenie, iż nowa książka Hansjörga Küstera traktuje o najbardziej znaczącym obszarze przyrodniczym i kulturowym Europy, w czasie gdy rysował się tu wyraźnie, nie tylko geologiczny rozwój tego niezwykłego morza, lecz także zależności, wpływy i związki pomiędzy Bałtykiem i jego mieszkańcami. W porównaniu z innymi morzami naszej planety Bałtyk, zdaniem Autora, dysponował nie tylko osobliwościami geologicznymi i przyrodniczymi. Formy ludzkiego osadnictwa na jego wybrzeżu i w głębi lądu wskazują na to dłaczego także historia cywilizacji Bałtyku w różnorodności i dynamice szuka sobie podobnych. Książka czytelnie przedstawia wyraźne różnice kultury rolnej i myśliwskiej, opisuje świat Wikingów i powstanie pierwszych portów oraz rozwój i upadek potężnej Hanzy. Badacz poświęca wiele miejsca pytaniu: dlaczego przestrzeń Bałtyku nigdy nie stała się jedną wartością polityczną i gospodarczą? Opowiada nadto w jaki sposób powstały wspaniałe metropolie Północy, takie jak Kopenhaga, Sztokholm i Sankt Petersburg. Autor wyjaśnia powstanie wielkich majątków w obszarze Bałtyku, opisuje przebudzenie fińskiej tożsamości, przedstawia znaczenie i następstwa dzisiejszej turystyki bałtyckiej i zajmuje czytelne stanowisko wobec obecnej sytuacji ekologicznej. To daje wrażenie kompleksowego obrazu tego szczególnego morza.

Wojciech Łysiak

Wolfgang Froese, *Geschichte der Ostsee. Völker und Staaten am Baltischen Meer*, Casimir Katz Verlag, Gernsbach 2002, ss. 500.

Jest to z pewnością pierwsza książka, ujmująca tak kompleksowo dzieje narodów, ludów i organizmów państwowych nad Bałtykiem od czasu powstania morza aż po czasy współczesne.

Obszar położony wokół Bałtyku, zdaniem Badacza, jest historycznie niezwykle brzemienym terenem. To tutaj przecież zrodziło się wiele inicjatyw, które w przyszłości miały odegrać ogromne znaczenie w dziejach i w kulturze świata. Autor niestrudzenie podkreśla, że oto stąd podniosły się ludy germańskie, które powaliły